

Onderwerp

Nijmeegs Erfgoed Beschermd – Kinderdorp Neerbosch

Programma	Cultuur en Cultureel erfgoed	Collegebesluit	6 januari 2026
Portefeuillehouder	T.F.A. van Elferen	Behandeldatum Raad	11 maart 2026
		Status	Openbaar

Samenvatting

Op 26 augustus 2025 is de beschermingsprocedure gestart voor groep Kinderdorp Neerbosch van het beschermingsprogramma Nijmeegs Erfgoed Beschermd. Het belanghebbendenonderzoek heeft plaats gevonden. Er zijn twee zienswijzen binnengekomen en in gesprek met de indieners zijn vragen beantwoord. 15 objecten worden nu voorgedragen voor bescherming als gemeentelijk monument.

Voorstel

- De volgende objecten op grond van artikel 5 van de Erfgoedverordening aan te wijzen als gemeentelijk monument en op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen:
 - Scherpenkampweg 29 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 31 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 33 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 45 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 49 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 51 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 53 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 54 en 56 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 68 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 69 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 70 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 71 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 76 (gemeentelijk monument)
 - Scherpenkampweg 82, 84 en 86 (gemeentelijk monument)
 - Begraafplaats Weezenkerkhof Neerbosch (kad. perceel NBH00 K4300 G0) gemeentelijk monument)

Aanleiding

In 2020 heeft de raad de Erfgoedstrategie vastgesteld. De Erfgoedstrategie bepaalt de koers voor het gemeentelijk erfgoedbeleid voor de komende jaren.

Er is een drietal opgaven geformuleerd:

- Betere instandhouding en bescherming
- Krachtiger publieksbereik door professionalisering, regie en samenwerking
- Inzet op profilering als oudste stad

Op 13 april 2021 hebben wij de raad geïnformeerd over hoe wij uitvoering willen geven aan de uitvoering van de Erfgoedstrategie. In de notitie 'Uitvoeringstrategie 2021 en verder' hebben wij aangegeven dat wij de komende jaren aan de slag gaan met het

Raadsvoorstel

beschermingsprogramma erfgoed om nieuwe monumenten aan te wijzen. We hebben hierbij aangegeven prioritering in het beschermingsprogramma aan te brengen op basis van objecten die het meest risico lopen op ongewenste verbouwingen of sloop.

Wij hebben op 26 augustus 2025 besloten de beschermingsprocedure van de groep Kinderdorp Neerbosch van 'Nijmeegs Erfgoed Beschermd' te starten. Het belanghebbendenonderzoek heeft plaats gevonden en er zijn 2 zienswijzen binnengekomen. De zienswijzen geven geen aanleiding de voorgenomen bescherming te wijzigen.

15 objecten worden nu voorgedragen voor bescherming. De Adviescommissie Omgevingskwaliteit heeft over alle 15 objecten positief geadviseerd.

Beoogde impact

In de doelenboom staat dat het onze ambitie is om, als oudste stad van Nederland, ons unieke erfgoed te benutten om de aantrekkelijkheid van onze stad voor (nieuwe) bewoners, bedrijven en bezoekers te vergroten en hen nog sterker te verbinden aan de stad. Met ons erfgoed verbinden wij bewoners aan 'hun' straat, wijk en stad. Eén van de doelen is bescherming en instandhouding van ons erfgoed. Met het beschermingsprogramma dragen we bij aan dit doel.

Argumenten

1. Uitvoering geven aan Erfgoedstrategie

Wij willen uitvoering geven aan de opgave Betere instandhouding en bescherming van de Erfgoedstrategie. Bescherming als monument is één van de instrumenten om erfgoed te kunnen behouden. De afgelopen jaren is toch steeds gebleken dat bescherming nodig was om ongewenste sloop of wijziging van bijzondere en karakteristieke objecten te voorkomen. Wij zijn ons er terdege van bewust dat bescherming van particuliere eigendommen als monument beperkingen voor de eigenaar met zich meebrengt. Verbouwingen en (ingrijpende) wijzigingen kunnen niet zonder vergunning uitgevoerd worden en er wordt beoordeeld of het monument de gewenste ingrepen kan verdragen.

2. Het verhaal van de stad

Nijmegen heeft een rijk verleden en waardevol erfgoed. Historische woonhuizen, scholen, kerken, parken, fabrieksgebouwen uit verschillende tijdslagen vertellen het verhaal van onze stad. Daar zijn we trots op en dit willen we behouden voor nu en voor de toekomst.

Kinderdorp Neerbosch is een bijzondere en unieke locatie in Nijmegen. Nergens anders in Nederland is een vergelijkbaar gebied waar meer dan 150 jaar zorg aan kinderen wordt geboden. Ook is er geen vergelijkbaar voorbeeld van een weeshuis met dezelfde omvang als Kinderdorp heeft gehad. De locatie, vanaf het midden van de 19e eeuw te midden van weilanden in Neerbosch, maar nu ingebouwd in een stedelijke context, is nog steeds herkenbaar.

De geschiedenis en ontwikkeling van Kinderdorp is nog te herkennen aan de restanten van het pre-stedelijk landschap, het groen, de stedenbouwkundige structuur en de gebouwen.

Raadsvoorstel

In 1863 stichtte Johannes van 't Lindenhout (bijbelverkoper en evangelist) samen met zijn vrouw een weeshuis aan de Lange Brouwerstraat in Nijmegen. Na een paar jaar waren er al zo'n 80 kinderen, waardoor uitbreiding nodig was.

In 1866 kreeg Van 't Lindenhout een schenking van grond van de boerderij 'Het Spijkerhof' in Neerbosch, voor de bouw van een nieuw weeshuis. De weesinrichting groeide onder de naam Van 't Lindenhoutstichting en ving in 1893 bijna duizend kinderen op, waardoor het het grootste Kinderdorp van Nederland was. De weeskinderen kwamen uit heel het land en kregen, naast de huisvesting, onderwijs. De meiden werden opgeleid als dienstmeisjes, de jongens leerden een praktisch vak.

De weesinrichting had ook een eigen begraafplaats. Johannes van 't Lindenhout en zijn vrouw zijn hier begraven, evenals een groot aantal wezen.

Door de tijd heen waren de opvoedingsmethodes steeds verder ontwikkeld, waardoor in plaats van het opvoeden van kinderen in grote groepen het kind centraal kwam te staan. Er kwam een professionelere aanpak en in 1963 veranderde de weesinrichting in een behandelcentrum voor kinderen, genaamd Kinderdorp Neerbosch. Het kind stond nu centraal en ook de protestants-christelijke levensvisie was niet meer van groot belang.

Om de kinderen meer persoonlijke aandacht te geven, deelde de stichting ze in kleinere groepen. Voor deze nieuwe inzichten van het behandelcentrum maakte architectenbureau Tuynenburg Muys in 1963 een Masterplan, met kleine, alzijdige paviljoens, waarin kinderen in kleinschalige groepen konden worden opgevangen. Het masterplan is vanwege financiële redenen niet volledig uitgevoerd. Er zijn in totaal 10 ronde paviljoens en 4 vierkante gebouwd.

3. Selectiecriteria voor monumenten

De criteria waaraan een object moet voldoen om beschermd te kunnen worden zijn opgenomen in de 'Beleidsregels Selectiecriteria voor aanwijzing van gemeentelijk beschermde monumenten en gemeentelijke stadsbeelden gemeente Nijmegen' (vastgesteld door college 15-10-2024).

Bij gemeentelijke monumenten gaat het om een bescherming van zowel het exterieur als het interieur. Gebouwen en objecten die hiervoor in aanmerking komen zijn veelal grotendeels gaaf bewaard gebleven. De gebouwen en objecten vertegenwoordigen een tijdperiode of onderwerp uit de Nijmeegse geschiedenis en hebben ook daarom cultuurhistorische waarde. Per pand zijn de argumenten voor bescherming vastgelegd in de redengevende omschrijving.

4. Zienswijzen

De Commissie Omgevingskwaliteit heeft positief geadviseerd over de voorgenomen bescherming, zie adviesbrief d.d. 24-07-2025.

Voor 13 objecten zijn geen reacties binnengekomen. Wij gaan er daarom vanuit dat de kadastraal belanghebbenden geen bezwaren hebben tegen het beschermingsvoornemen en stellen voor de redengevende omschrijvingen voor deze panden zoals in procedure gebracht ongewijzigd vast te stellen.

Er zijn 2 reacties binnengekomen binnen de zienswijzetermijn. Hieronder volgen de reacties en zo nodig de overwegingen en conclusie:

4.1 Begraafplaats Weezenkerkhof Neerbosch

Uit de zienswijze blijkt dat de indiener zeer content is met de toekomstige status als monument. De indiener noemt het een grote stap in de instandhouding en de toekomstbestendigheid van de begraafplaats. De locatie is de afgelopen jaren deelnemer geweest aan de Open Monumentendagen en hoopt de officiële status als monument aankomende editie te kunnen vieren.

4.2 Scherpenkampweg 84

De ingediende zienswijze is tweeledig en is opgesplitst in deel A en deel B:

Deel A

De indiener geeft aan dat in de beschrijving wordt gesteld dat de buitenkant én elementen van de binnenkant van het pand beschermd zijn, maar dat de beschrijving van de binnenkant niet gebaseerd is op recente informatie, omdat er geen locatiebezoek is geweest. Er zijn in de omschrijving wel foto's opgenomen van het interieur, maar die komen uit een rapport uit 2019, en zijn dus niet recent.

Reactie college

Van gemeentelijke monumenten is in principe het exterieur zowel als het interieur beschermd. Daarom wordt voor opname van de situatie ten behoeve van het maken van redengevende omschrijvingen altijd getracht ook het interieur te bezoeken, om te bepalen wat daar in het bijzonder beschermenswaardig is, om zo de beschrijving in het bijzonder te kunnen richten op de waardevolle elementen.

Voorafgaand aan het opstellen van de redengevende omschrijvingen van Kinderdorp is naar alle pandeigenaren van de kandidaat-monumenten een brief verstuurd met de aankondiging van het onderzoek en een verzoek tot het maken van een afspraak om het pand te bezoeken, om een goede opname te kunnen doen van exterieur en interieur en een goede beschrijving daarvan te kunnen maken. Op de brief van de gemeente is echter geen reactie gekomen, dus de onderzoeker heeft het pand niet kunnen bezoeken.

De beschrijving is daarom ten dele gebaseerd op de situatie die is gedocumenteerd in het rapport "Schaars, D (2019). *Bouwhistorische verkenning & waardestelling Scherpenkampweg 82-86 Nijmegen*. MAB".

4 december 2025 is hierover door een vertegenwoordiger van de gemeente telefonisch gesproken met een van de twee indieners van de zienswijze die tevens bewoner is van het pand. Hieruit bleek dat de beschrijving uit 2019 voor wat betreft de genoemde en gefotografeerde onderdelen nog accuraat is, en dat de zienswijze vooral beoogt om de Raad expliciet te informeren over het feit dat de opname van betreffende onderdelen uit 2019 dateert.

Overigens zal bij een eventuele toekomstige vergunningsaanvraag op dat moment bekeken worden welke interieurwaarden aanwezig zijn.

Deel B

De indiener geeft aan dat de boerderij voor een groot deel gemeentelijk eigendom is. Daardoor is het niet of maar zeer beperkt mogelijk bij beheer van hun deel het pand af te stemmen met het beheer van de historische boerderij als geheel. Er wordt een wens uitgesproken voor betere afstemming en samenwerking met de gemeente. Tevens zijn er vragen over de toekomst van de herontwikkelingen in Kinderdorp.

Raadsvoorstel

Reactie college

Dit onderdeel van de zienswijze is niet relevant voor de beschermingsprocedure, maar heeft wel onze zorg met betrekking tot goed beheer en onderhoud van de boerderij teneinde de instandhouding van de boerderij als samenhangend geheel te bewaken. Met de indiener is daarom door de gemeentelijke gebouwbeheerder contact opgenomen om kennis te maken voor toekomstige afstemming en samenwerking. Er wordt een afspraak gemaakt om de vragen rondom de herontwikkeling te bespreken.

Conclusie: gelet op bovenstaande biedt de zienswijze geen aanleiding de voorgenomen bescherming aan te passen.

Kanttekeningen

Fatale termijn

De voorbescherming op de panden vervalt op 24 februari 2026.

Financiën

Er is geen begrotingswijziging aan de orde. De aanwijzing heeft geen financiële gevolgen of risico's.

Vervolg

Het besluit is openbaar nadat belanghebbenden per brief zijn geïnformeerd (artikel 3 lid 4, Wet open overheid)

De kadastraal belanghebbenden (eigenaren) zullen per brief geïnformeerd worden over het raadsbesluit en het besluit zal gepubliceerd worden op overheid.nl. De beschermingen zullen ingeschreven worden in het register Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen. Ook zullen de nieuwe monumenten opgenomen worden in het gemeentelijke monumentenregister en op de website worden geplaatst.

Bijlagen

1. Raadsbesluit
2. Redengevende omschrijvingen
3. Voorbeeld verstuurd brief
4. Adviesbrief Commissie Omgevingskwaliteit d.d. 24-07-2025
5. Zienswijze Begraafplaats Weezenkerkhof Neerbosch d.d. 19-09-2025
6. Zienswijze Scherpenkampweg 84 d.d. 08-10-2025
7. Raadsvoorstel
8. Raadsbesluit
9. Collegevoorstel start procedure d.d. 26-08-2025